

Arbete mot välfärdsbrottslighet

Författat av:

Berett av:

Beslutat av: regionstyrelsen

Innehållsförteckning

1	Inledning/syfte	1
2	Omfattning/tillämpningsområde	1
3	Ansvar	1
4	Giltighetstid.....	1
5	Beskrivning	2
6	Definitioner och begrepp	2
7	Syfte och mål	2
8	Rättslig ram.....	2
9	Styrning och uppföljning	
10	Uppföljning och utvärdering	

1 Inledning/syfte

Välfärdsbrott är ett samhällsproblem med flera negativa konsekvenser. Det belastar välfärdssystemen med kostnader, där stora belopp årligen riskeras att betalas ut felaktigt. Oseriösa utförare fuskar med välfärdstjänster, vilket särskilt kan drabba de mest utsatta invånarna som inte får vad de har rätt till. Kriminella aktörer kan dölja sig bakom oseriösa utförare, och organiserad brottslighet har blivit en inkomstkälla, även inom områden som ligger inom Region Örebro läns ansvar. Välfärdsbrott kan hota demokratin, då tillit till systemet är central i det svenska välfärdssamhället.

Mot denna bakgrund är motverkande av välfärdsbrottslighet en viktig fråga även inom Region Örebro Län (fortsättningsvis även ”regionen”). Under mandatperioden ska styrelse och nämnder stärka arbetet med att förebygga välfärdsbrott. Föreliggande dokument ger vägledning för arbetet.

2 Omfattning/tillämpningsområde

Detta dokument gäller för styrelse och nämnder i Region Örebro län samt i bolagen i tillämpliga delar och uträkning. Detta innebär bland annat att de olika av lagar, regler och andra styrdokument som nämns i dokumentet, ska följas och ligga till grund för arbetet.

3 Ansvar

Regionstyrelsen ansvarar för dokumentet.

4 Giltighetstid

Dokumentet gäller tills vidare.

5 Beskrivning

Nedan följer en beskrivning av dokumentet, indelat i olika avsnitt.

6 Definitioner och begrepp

I detta avsnitt definieras begreppet välfärdsbrottslighet för att undvika missförstånd och säkerställa att alla berörda har en gemensam förståelse. I avsnittet definieras även andra, närliggande begrepp som bedöms vara av betydelse för en gemensam förståelse och effektiv kommunikation kring området.

Välfärdsbrottslighet är ett begrepp utan enhetlig, nationell definition. Region Örebro län använder den definition som utvecklats av Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har tagit fram och som flera andra regioner använder sig av:

När en aktör – företag, förening eller privatperson – otillbörligen utnyttjar kommuners och regioners välfärdsystem för egen vinning.

Detta är en förhållandevis bred definition som ska förstås som ett samlingsbegrepp för olika typer av oegentligheter, bedrägerier eller överutnyttjande av de offentliga välfärdssystemen.

Begreppet omfattar inte enbart bidragsbrott utan även otillbörliga köp av varor, tjänster och entreprenader och felaktigt stöd till civilsamhället. Liksom otillbörlig påverkan i syfte att uppnå vinning.

I praktiken omfattar välfärdsbrott både oavsiktliga fel och missförstånd samt mer systematiska och organiserade angrepp mot offentliga resurser. Den gemensamma nämnaren är att offentliga stöd, bidrag, ersättningar eller annat utnyttjas på ett otillåtet sätt, exempelvis genom bedrägeri eller överutnyttjande av de medel som är avsedda att stödja regionens invånare.

För att skapa en tydlig grund för det förebyggande, upptäckande och hanterande arbetet mot välfärdsbrott ska organisationen utgå från gemensam tolkning av begrepp. Samtidigt ska styrelse och nämnder identifiera sina specifika riskområden och arbetet för att motverka dessa i respektive verksamhetsplan. En enhetlig utgångspunkt minskar risken för missförstånd och bristande samordning samt bidrar till ett mer effektivt och samordnat arbete inom styrelse och nämnder, oavsett deras olika uppdrag och förutsättningar.

Oegentligheter syftar på flera typer av handlingar som bryter mot lagar, regler eller normer inom organisationer, vilket kan innefatta bedrägerier, förskingring, eller manipulation av information för att dölja felaktigheter eller för att vilseleda.

Korruption avser missbruk av makt för personlig vinning, där offentliga eller privata aktörer utnyttjar sin position för att erhålla otillbörliga fördelar. Det kan inkludera mutor, nepotism, eller att ge förmåner i utbyte mot tjänster.

Med **otillåten påverkan** avses handlingar som syftar till att få en tjänsteperson eller förtroendevald att agera på ett annat sätt än dennes avsikt, exempelvis genom att försöka påverka beslut inom myndighetsutövning. Detta begrepp omfattar även ageranden som inte nödvändigtvis uppfyller kriterierna för ett brott i juridisk mening.

Arbetslivskriminalitet är när företag eller organisationer medvetet bryter mot regler i arbetslivet. Det kan omfatta överträdelser av arbetsmiljölagstiftning, obetalda skatter och avgifter, otillbörligt utnyttjande av bidrag samt anställning av personer utan giltigt arbetstillstånd för ekonomisk vinning och undergräva arbetsmarknadens villkor och rättssäkerhet.

Organiserad brottslighet är systematiska och varaktiga brott som begås av minst två personer i samarbete, ofta med arbets- eller uppgiftsfördelning, i syfte att uppnå ekonomisk vinning eller makt. Den kan också innefatta våld, hot, otillåten påverkan, kommersiella strukturer eller internationella kopplingar. Sådan brottslighet utgör ett hot mot rättssäkerhet, samhällsstrukturer och legitima ekonomiska verksamheter.

Företag som brottsverktyg avser situationer där företag eller föreningar används för att genomföra oegentligheter, exempelvis välfärdsbrott. Företagen fungerar som instrument för att ta emot medel och genomföra affärer, vilket möjliggör att brottsliga aktörer får tillträde till den legala samhällssfären. Detta utgör en betydande sårbarhet för både regioner och samhället i stort.

Upphandling är processen där offentliga aktörer köper varor, tjänster eller entreprenader från externa leverantörer enligt gällande upphandlingsregler. Otillbörliga handlingar, såsom mutor, favorisering eller överprissättning, kan leda till felaktig användning av offentliga medel. Korrekt och transparent upphandling, med tydliga processer, dokumentation och internkontroll, är därför avgörande för att förebygga och upptäcka välfärdsbrott.

Upphandlingsbegreppet omfattar i detta sammanhang all anskaffning av tjänster, varor och entreprenader, oavsett upphandlingskrav eller tillämplig lagstiftning.

7 Syfte och mål

Dokumentet syftar till att etablera en gemensam och tydlig ram för regionens arbete mot välfärdsbrott. Det ska fungera som stöd för såväl förebyggande insatser som upptäckt och hantering av välfärdsbrott. Dokumentet är avsett att hjälpa nämnder och bolag att identifiera risker, klargöra ansvar och prioritera åtgärder inom området.

Målet med dokumentet är att minska förekomsten av välfärdsbrott inom regionens verksamheter, förbättra möjligheten att upptäcka oegentligheter genom systematiska kontroller och uppföljningar

samt öka medvetenheten och förtroendet bland både personal och invånare. Ett regionövergripande dokument ger en bra grund för detta arbete.

8 Rättslig ram

I detta avsnitt redovisas de huvudsakliga lagar och andra regler som styr arbetet mot välfärdsbrott, inklusive regler och riktlinjer som är fastställda inom regionen.

8.1 Lagar och andra regler

Regionens ansvar för att förebygga, upptäcka och hantera välfärdsbrott vilar på flera centrala lagar som tillsammans utgör den juridiska ramen. **Brottsbalken** innehåller de straffrättsliga bestämmelser som blir aktuella vid bedrägeri, korruption, trolöshet mot huvudman och andra oegentligheter riktade mot välfärdssystemen.

Förvaltningslagen fastslår grundläggande principer om legalitet, objektivitet och rättssäkerhet vid myndighetsutövning, vilket är avgörande för att förebygga felaktiga beslut och otillbörligt utnyttjande av offentliga medel.

Kommunallagen är av betydelse genom att den tydliggör nämndernas ansvar, beslutsprocesser och krav på öppenhet inom det kommunala självstyret.

När regionen genomför upphandlingar och ingår avtal gäller **upphandlingslagstiftning** (LOU och LUF) och närliggande regelverk, som säkerställer konkurrens och transparens för att motverka korruption och otillbörliga affärsförhållanden.

Offentlighets- och sekretesslagen reglerar hur information får hanteras och delas, vilket är särskilt relevant i samverkan med andra myndigheter vid kontroll och utredning.

Lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen ger regionen en skyldighet att underrätta ansvariga myndigheter om de upptäcker eller misstänker felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

8.2 Regionala styrdokument

Utöver nationella bestämmelser beslutar regionen om egna regler och riktlinjer som kompletterar lagstiftningen. De viktigaste styrdokument som kopplade till välfärdsbrott kan delas upp i följande områden.

Intern styrning och kontroll

- Reglemente för intern styrning och kontroll
- Riktlinje för intern styrning och kontroll

Upphandling och inköp

- Upphandlingspolicy
- Riktlinje för direktupphandling
- Riktlinje för leverantörskontakter
- Program för uppföljning och insyn av verksamhet som utförs av privata utförare

HR

- Policy mot mutor och jäv
- Riktlinje mot mutor och jäv
- Strategisk kompetensförsörjningsplan för Region Örebro län

Informationssäkerhet

- Riktlinje för kontroll och uppföljning av informationssäkerhetsarbete
- Informationshanteringsplan för IT-information
- Rutin för uppföljning av informationssäkerhet enligt avtalad tjänst med externa leverantörer

Till detta ska läggas samverkansavtal med Skatteverket, Polismyndigheten och Försäkringskassan existerar för att underlätta informationsutbyte och gemensamma insatser mot organiserad brottslighet. Genom att förena den nationella lagstiftningen med regionala regler och policys finns en samlad och tydlig struktur som ger regionen både handlingsutrymme och stabilitet i det långsiktiga arbetet mot välfärdsbrott.

9 Styrning och uppföljning

Dokumentet mot välfärdsbrottslighet gäller för samtliga nämnder, samt i tillämpliga delar även för de hel- och delägda bolagen. Regionstyrelsen samordnar det övergripande och strategiska arbetet mot välfärdsbrottslighet. Respektive nämnd och bolag ansvarar för att integrera arbetet i sina verksamheter.

9.1 Ansvar och roller

Regionstyrelsens ansvarar för genomförandet av dokumentet inom sin verksamhet, samt genom att i sitt arbete med uppsiktsplikten följa nämndernas arbete i frågan.

Nämnderna ansvarar för genomförandet av dokumentet inom ramen sina respektive ansvarsområden.

9.2 Koppling till styrande processer och dokument

Intern styrning och kontroll

Syftet med intern styrning och kontroll (ISK) är enligt regionens reglemente att säkerställa en ändamålsenlig verksamhet, det vill säga att verksamheten bedrivs i enlighet med de krav som ställs på verksamheten. Som stöd för ISK-processen finns även en riktlinje som beskriver hur reglementet ska tillämpas.

Regionens övergripande styrdokument och process för intern styrning och kontroll ska även vara vägledande för regionens arbete mot välfärdsbrottslighet. Härigenom ansvarar styrelse och nämnderna för att verksamheten inom sina ansvarsområden upprätthåller en ändamålsenlig intern styrning och kontroll som omfattar både förebyggande och upptäckande åtgärder mot välfärdsbrott.

Varje nämnd ska besluta om en internkontrollplan som en del av verksamhetsplanen. Planen ska innehålla regionövergripande risker med tillhörande åtgärder och nämndspecifika risker med

motsvarande åtgärder, inklusive rutiner för rapportering, uppföljning och åtgärder vid misstänkta oegentligheter.

Andra styrdokument

Dokumentet mot välfärdsbrottslighet utgör en samlad och övergripande ram för regionens arbete mot välfärdsbrottslighet och ska fungera styrande för hela organisationen. Strategin kompletterar befintliga styrdokument inom angränsande områden. De styrdokument som reglerar exempelvis upphandling, säkerhet, mutor och jäv etc, ska tolkas och tillämpas tillsammans med denna strategi. Genom att ange gemensamma mål, definitioner och principer skapar strategin en stabil och enhetlig plattform som övriga styrdokument kan stödja sig på och komplettera.

Varje nämnd bär ansvaret för att inom sitt respektive ansvarsområde anpassa och kontinuerligt uppdatera de praktiska tillämpningarna så att dokumentets intentioner får fullt genomslag. Detta arbetssätt säkerställer att införandet blir konsekvent och tydligt förankrat i hela organisationen.

10 Uppföljning och utvärdering

Dokumentet revideras vid behov varje mandatperiod. Ansvaret för revidering ligger hos regiondirektören. Reviderat dokument ska fastställas av regionstyrelsen.

Regionens årsredovisning ska innehålla en samlad bedömning av styrelsens och nämndernas aktiviteter mot välfärdsbrottslighet. Regionstyrelsen ansvarar för att inom ramen för uppsiktsplikten följa nämndernas arbete och fortlöpande utvärdera arbetet för att finna områden för förbättring.

11 Nyckelord

Välfärdsbrott, styrning, kontroll, uppföljning, avtal, LOV,